

SLOVENI|KA^{III}

Časopis za kulturo, nauku i obrazovanje
Časopis za kulturo, znanost in izobraževanje

SLOVENE

Časopis za kulturo, nauku i obrazovanje / Časopis za
kulturo, znanost in izobraževanje
III (2017)

ISSN: 2466-555X

ISSN: 2466-2852 (Online)

Izdavač / Založnik

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet /
Univerza v Beogradu, Filološka fakulteta i/in
Nacionalni svet slovenačke nacionalne manjine /
Nacionalni svet slovenske narodne manjšine

Za izdavača / Za založbo

Prof. dr Ljiljana Marković
Saša Verbič

Adresa izdavača / Naslov uredništva

Terazije 3/IX, 11000 Beograd
tel +381 (0)11 33 40 845
e-mail: nacionalnisvet@eunet.rs
www.slovinci.rs

Lektura i korektura / Lektoriranje in korektura

Sofija Miloradović (srpski), Milica Ševkušić
(engleski), Tanja Tomazin (slovenački)

Dizajn korica i teksture / Oblikovanje naslovnice in
teksture

Marija Vauda

Grafičko oblikovanje / Grafično oblikovanje

Jasmina Pucarević

Tiraž / Naklada

300

Štampa / Tisk

SGC Beograd

Štampanje publikacije finansirano je iz sredstava Ministarstva
kulture i informisanja Republike Srbije i Nacionalnog saveta
slovenačke nacionalne manjine / Tiskanje publikacije je financirano
iz sredstev Ministrstva kulture in informiranja Republike Srbije in
Nacionalnega sveta slovenske narodne manjšine

ENIKA

Glavni i odgovorni urednici / Glavni in odgovorni urednici
Prof. dr Maja Đukanović (Univerzitet u Beogradu,
Filološki fakultet, Srbija) i/in Biljana Milenković-Vuković
(Etnografski institut SANU, Beograd, Srbija)

Međunarodna redakcija / Mednarodni uredniški odbor
Dr. Tatjana Balažić Bulc (Univerza v Ljubljani, Filozofska
fakulteta, Slovenija), M.A. Dejan Georgiev (Univerza v
Ljubljani, Filozofska fakulteta, Slovenija), dr Cvetka
Hedžet Tóth (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta,
Slovenija), prof. dr Borko Kovačević (Univerzitet u
Beogradu, Filološki fakultet, Srbija), Silvija Krejaković
(Narodni muzej, Kraljevo, Srbija), prof. dr Željko Marković
(Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Srbija), dr
Mojca Nidorfer Šiškovič (Univerza v Ljubljani, Filozofska
fakulteta, Slovenija), prof. dr Mateja Pezdirc Bartol
(Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Slovenija),
prof. dr Anica Sabo (Univerzitet u Beogradu, Fakultet
muzičke umetnosti, Srbija), dr Milena Spremo (Zrenjanin,
Srbija), dr Lada Stevanović (Etnografski institut SANU
i Fakultet za medije i komunikaciju, Beograd, Srbija),
dr Janja Žitnik Serafin (ZRC SAZU, Inštitut za slovensko
izseljenstvo in migracije, Ljubljana, Slovenija), Dragomir
Zupanc (Beograd, Srbija).

Međunarodni izdavački savet / Mednarodni svetovalni odbor
Prof. dr Jurij Bajec (Beograd), dr Jadranka Đorđević
Crnobrnja (Beograd), dr. Zdenka Petermanec (Maribor),
prof. dr Vesna Polovina (Beograd), dr Mladena Prelić
(Beograd), dr. Nataša Rogelja (Ljubljana), dr. Alojzija
Zupan Sosič (Ljubljana).

Sekretar redakcije / Tehnična urednica
Dr Tanja Tomazin

Tekstovi primljeni za objavljivanje na sastanku redakcije,
23. 11. 2017. godine / Besedila sprejeta za objavu na
sestanku redakcije 23. 11. 2017 leta

Časopis se objavljuje jednom godišnje / Časopis izhaja
enkrat na leto

Časopis se besplatno može preuzeti sa sajta: / Časopis se
lahko brezplačno prevzame s spletne strani:
www.slovinci.rs

Sadržaj / Vsebina

Tema broja / Tema številke

Migracije i kulturna prožimanja / Migracije in kulturna prežemanja (urednik broja / urednica številke Jadranka Đorđević Crnobrnja)

- 7 Jadranka Đorđević Crnobrnja
Uvodna reč / Uvodnik / Editorial

Naučni i stručni članci / Znanstveni in strokovni članki

- 23 Marta Stojić Mitrović
Neki izazovi terenskog proučavanja neautorizovanih migracija u etnologiji i antropologiji: multilokacijska etnografska istraživanja / Nekateri izzivi terenskega proučevanja neavtoriziranih migracij v etnologiji in antropologiji: multilokacijske etnografske raziskave
- 35 Dijana Lukić
»Drugega skoraj ne ostaja, ko zapustiti milo domovino in si drugje domovja iskati« ali kratak pregled migracijskih tokov Slovencev v Vojvodino / „Skoro da nema druge, nego napustiti milu domovinu i tražiti drugde dom“ ili kratak pregled migracionih tokova Slovenaca u Vojvodinu
- 59 Vojislav Martinov
Slovenačka polka na Fruškoj gori: slovenački rudari u rudniku uglja u Vrdniku / Slovenska polka na Fruški gori: slovenski rudarji v rudniku oglja v Vrdniku
- 73 Gordana Petković
Akcija spasavanja dece srpske i slovenačke nacionalnosti iz logora Šarvar u Drugom svetskom ratu / Akcija reševanja otrok srbske in slovenske narodnosti iz taborišča Sárvár med drugo svetovno vojno
- 87 Silvija Krejaković
Eho ratne traume: na dugim prugama između Maribora i Kraljeva / Odmev vojne travme: na dolgih progah med Mariborom in Kraljevim
- 103 Vesna Bižić-Omčikus
Srbija u SEM-u, Slovenija u EM-u / Srbija v SEM-u, Slovenija v EM-u

Varia / Varia

- 117 Cvetka Hedžet Tóth
Domoljubje in svetovljanstvo / Ljubav prema domovini i otvorenost prema svetu

- 131 Helena Janežič
Zbirka tiskov Slovencev zunaj RS v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani / Zbirka štampanih izdanja Slovenaca izvan RS u Narodnoj i univerzitetnoj biblioteci u Ljubljani

Prikazi i osvrti / Prikazi in pregledi

- 139 Jovanka Đorđević Jovanović, Marija Vučković
Bilateralni projekat „Slovenci u Srbiji / Srbi u Sloveniji“ (2006–2007) /
Bilateralni projekt »Slovenci v Srbiji / Srbi v Sloveniji« (2006–2007)
- 143 Sofija Miloradović
Uz drugo izdanje rečnika odevne kulture u Kanalskoj dolini / Ob drugi
izdaji slovarja oblačilne kulture v Kanalski dolini
- 145 Mario Berdič Codella
Znameniti Slovenci v Beogradu – Oris celostne likovne podobe /
Znameniti Slovenci u Beogradu – Opis likovnog izraza
- 149 Nataša Marjanović
Prikaz zbornika *Davorin Jenko (1835–1914), Prispjevki za kulturu
spomina* / Prikaz zbornika *Davorin Jenko (1835–1914) Prilozi za kulturu
sećanja*
- 155 Vinko Ošlak
Ivana Vatovec: *Kjer šelestijo breze* / Ivana Vatovec: *Tamo gde breze
šume*
- 157 Laura Fekonja
Rada Lečić: *Slovenački od A do Ž* / Rada Lečić: *Slovenački od A do Ž*
- 159 Tanja Tomazin
»Slovenika« 1 in 2 v Beogradu in Ljubljani / „Slovenika“ 1 i 2 u
Beogradu i Ljubljani
- 167 Beleške o autorima / Podatki o avtorjih
- 174 Izdavački savet i lista recenzenata: imena i afilijacije / Svetovalni odbor
in seznam recenzentov: imena in afilijacije
- 177 Politika časopisa i uputstvo autorima / Politika časopisa in navodila
avtorjem / Journal policy and author guidelines

Jadranka Đorđević Crnobrnja

Etnografski institut SANU

Beograd, Srbija

jadranka.djordjevic@ei.sanu.ac.rs

UDK: 316.7(497.11:497.4)"19"

314.15-026.48(=163.6)(497.11)"19"

Migracije i kulturna prožimanja: Slovenci u Srbiji

Migracije – izraz koji obuhvata i sažima čitav spektar društvenih pojava. Kada se govori o migracijama, neizostavno se postavljaju pitanja koja počinju sa: „ko, gde, kako, zašto, kada...“, odnosno pitanja u vezi sa uzrocima i posledicama migracija i migracijskih kretanja. U vezi sa pomenutim neizostavno se postavlja i pitanje njihovog trajanja. Razlozi koji ljude navode na to da migriraju su mnogobrojni i mogu se grupisati u više kategorija i po osnovu više principa. Migracije mogu biti izraz slobodne volje pojedinca, a mogu biti izazvane ratnim zbivanjima (progoni, internacije), ekonomskom i političkom situacijom u državi ili regionu, i tome slično. Migracije možemo posmatrati sa različitih aspekata (pojedinca, zajednice, društva imigracije / emigracije itd.) i u različitim kontekstima (kulturni, ekonomski, politički, odnos društvo-pojedinac itd.). Posledice migracija su, takođe, vrlo značajne i inspirativne za posmatranje. U vezi sa tim se čini posebno važnim skrenuti pažnju na kulturna prožimanja do kojih dolazi kako usled migracija tako i nakon njihovog prestanka. Kulturna prožimanja se mogu sagledati ne samo kao posledica nego i kao rezultat migracije, ali i kao reakcija koja nastaje u korelaciji sa njom. Navedeni proces se može uočiti, takoreći, u svim sferama kulture – kako na nivou individue tako i na nivou zajednice.

Migracije iz Slovenije u Srbiju predstavljaju značajnu i aktuelnu temu. To nas je na izvestan način podstaklo da se u trećem broju časopisa *Slovenika* pozabavimo migracijskim tokovima koji su se kretali iz Slovenije u Srbiju. *Slovenika* je časopis koji objavljuje tekstove i priloge koji se konkretno tiču pitanja iz života i kulture pripadnika slovena-

čke nacionalne manjine u Srbiji, što je predstavljalo dodatan podsticaj da se u njemu objave radovi koji za temu imaju migracije pripadnika slovenačke nacionalne zajednice. Namera je, takođe, bila da se pokaže kako se odvijao proces kulturnog prožimanja i kakve posledice je imao – kako po kulturu doseljenika tako i po kulturu društva prijema. Navedeno nije bilo jednostavno ostvariti prvenstveno iz jednog razloga – tematika koja predstavlja topos ovog broja *Slovenike* bila je do sada u fokusu interesovanja neznatnog broja istraživača. To pre svega važi za naučni diskurs u Srbiji.

U tematu su predstavljeni radovi koji se, hronološki posmatrano, tiču pre svega onih migracija koje su se odvijale iz Slovenije u Srbiju u 20. veku. Izuzetak u tom pogledu predstavlja rad Marte Stojić Mitrović: „Neki izazovi terenskog proučavanja neautorizovanih migracija u etnologiji i antropologiji: multilokacijska etnografska istraživanja“, budući da se tiče savremenih migracija, i to onih osoba koje ne poseduju odgovarajuće administrativne dozvole (tzv. neautorizovane migracije). Pomenuti tekst smo uvrstili u ovaj temat pre svega zbog toga što čitaocima predstavlja jedan od metoda istraživanja (tzv. multilokacijsko istraživanje), kao i dinamiku istraživanja migracija. Predstavljanje pojedinih situacija sa kojima se istraživači suočavaju na terenu i njihovo objašnjenje čine ovaj tekst dodatno značajnim za sagledavanje problematike koja se tiče istraživanja migracija.

O prvim doseljavanjima Slovenaca na prostor današnje Srbije svedoči tekst Dijane Lukić: „*Drugega skoraj ne ostaja, ko zapustiti milo domovino in si drugje domovja iskati* ali kratak pregled migracijskih tokov Slovencev v Vojvodino“. Ovaj rad se bazira na empirijskom materijalu koji je autorka prikupila kao rezultat terenskog istraživanja u Vojvodini. On predstavlja značajnu sintezu podataka, pomoću koje se može steći opšta slika u vezi sa migracijama Slovenaca u Vojvodinu sve do početka 80-ih godina prošlog veka. U tom pogledu se posebno značajnim čini sagledavanje veze između kolonizacije, agrarne reforme i migracija.

Radne migracije Slovenaca u Srbiju, i to pre svega muške populacije, od posebnog su značaja, i mogu se posmatrati kao posebna vrsta u okviru migracijskih tokova koji se odvijaju između Slovenije i Srbije. Slovenci su se naseljavali pre svega u ona mesta u Srbiji u kojima je postojala potreba za određenim stručnim profilom, odnosno za strukom. Neke od tih migracija su s obzirom na period trajanja imale privremeni karakter. U vezi sa tim je potrebno kazati da se situacija po tom pitanju menjala, odnosno – da nije uvek postojala potreba samo za jednim određenim zanimanjem. Tako se po struci kojoj su doseljenici pripadali može pratiti ekonomski i industrijski razvoj u društvu prijema. Doseljavanje rudara u Vojvodinu čini se u tom smislu posebno interesantnim, o čemu svedoči i tekst „Slovenačka polka na Fruškoj gori: slovenački rudari u rudniku uglja u Vrdniku“, autora Vojislava Martinova. Autor nas upozna sa uzrocima doseljavanja i sa životom rudara u Vrdniku. Iz

rada se ujedno naziru i načini na koje je dolazilo do kulturnih prožimanja i preplitanja između kulture koju su praktikovali doseljenici (npr. muzika i ples) i kulturnih praksi većinskog stanovništva u pomenutom kraju.

Period Drugog svetskog rata je, kada su migracije u pitanju, prepoznatljiv po izbeglištvu i progonima. Jednom rečju – prepoznatljiv je po migracijama koje se mogu definisati kao prisilne. U tom kontekstu, Gordana Petković u radu „Akcija spasavanja dece srpske i slovenačke nacionalnosti iz logora Šarvar u Drugom svetskom ratu“ govori o progonu Slovenaca i njihovom zatočeništvu u logoru Šarvar. Poseban doprinos ovog rada ogleda se u opisivanju akcije spasavanja dece iz zatočeništva. Da bi se prikazao značaj celokupne akcije, opisan je rad Dečje bolnice u Novom Sadu, kao i uloga koju je u svim tim aktivnostima imala srpska pravoslavna crkvena opština Eparhije bačke. Tematika kojom se autorka bavi pruža, između ostalog, uvid u postojanje različitih oblika humanosti i odnosa solidarnosti između srpskog i slovenačkog etnosa na prostoru Bačke u Drugom svetskom ratu. Rad „Eho ratne traume: na dugim prugama između Maribora i Kraljeva“, autorke Silvije Krejaković, predstavlja svojevrsan uvod u problematiku ratom izazvanih migracija, koje su se zbivale na ovim prostorima tokom Drugog svetskog rata, a konkretno se tiču progona slovenačkog stanovništva u Kraljevo i na prostor današnje Srbije. Pomenuti tekst daje osoben doprinos problematici stvaranja i održavanja veza između stanovnika Maribora i Kraljeva. U tom pogledu se nazire veza između pojave tzv. bratimljenja gradova, koja je prepoznatljiva pre svega za period socijalizma i postojanje nekadašnje SFRJ i migracija.

Do sada smo govorili o migracijama koje se tiču kretanja stanovništva. A šta je sa predmetima koje ljudi koriste pre putovanja, prilikom njega i nakon doseljavanja u sredinu prijema? Da li se i oni sele zajedno sa svojim vlasnicima? U pitanju je vrlo zanimljiva tematika, koju Vesna Bižić-Omčikus nastoji da nam približi u radu „Srbija u SEM-u, Slovenija u EM-u“. Autorka nas upoznaje sa pojedinim materijalnim predmetima koje su koristili doseljenici iz Slovenije u svom svakodnevnom životu, a koji su nakon toga postali sastavni deo zbirke Etnografskog muzeja u Beogradu. Ujedno saznajemo da se u zbirkama Etnografskog muzeja u Ljubljani nalaze, takođe, predmeti koji su doneti sa područja Srbije početkom i sredinom 20. veka. Nastanku te zbirke je u velikoj meri doprineo i etnolog Niko Županič.

Iz naslova radova koje objavljujemo u ovom broju *Slovenike* može se zaključiti da su migracijska kretanja slovenačkog stanovništva u Srbiju razmatrana sa različitih aspekata i u različitim kontekstima. Tekstovi upućuju na to da su migracije Slovenaca u Srbiju bile prisutne takoreći kroz čitav 20. vek, s tim da njihov intenzitet i obim ne predstavljaju konstantu. To je posve razumljivo ukoliko imamo u vidu da ova migracijska kretanja, kao uostalom i svaka druga, zavise od sklopa

okolnosti, odnosno – da na njih utiče istovremeno veći broj faktora. Teme kojima su se bavili autori ovde pomenutih tekstova posmatrane su i analizirane iz istorijske i etnološke perspektive, a tiču se pre svega migracija iz Slovenije u Srbiju u prošlom veku.

Svi ovde pomenuti tekstovi predstavljaju značajan doprinos sagledavanju i razumevanju problematike migracija stanovništva Slovenije na prostor Srbije. Oni nam pružaju uvid u migracijske tokove i, ujedno, ostavljaju prostora za produbljenija i sveobuhvatnija istraživanja ne samo ovde razmatranih tema, već i velikog broja ostalih tema koje su u vezi sa migracijama u pomenutim prostornim okvirima.

Savremena migracijska kretanja slovenačkog stanovništva u Srbiju, odnosno migracije čiji smo danas svedoci, smatramo vrlo aktuelnim i inspirativnim. Uprkos tome, i one su zasad nedovoljno istražene. Ostaje da se nadamo da ćemo u nekom od narednih brojeva *Slovenike* imati priliku da se upoznamo i sa rezultatima istraživanja tih migracija.

Na ovom mestu želim da se zahvalim svim autorima na saradnji i nastojanju da svojim tekstovima učine procese u vezi sa migracijama Slovenaca u Srbiju vidljivijima i prepoznatljivijima i izvan strogo naučnog diskursa. Veliku zahvalnost dugujem, pre svega, glavnoj i odgovornoj urednici časopisa *Slovenika*, kolegici Biljani Milenković-Vuković, kako na pozivu da uređujem ovaj temat, tako i na korisnim predlozima, sugestijama i podršci koju mi je pružala prilikom pripremanja temata. Zahvalnost izražavam i recenzentima, kao i svima koji su pomogli da ovaj broj *Slovenike* ugleda svetlost dana.

Jadranka Đorđević Crnobrnja
Etnografski inštitut SANU
Beograd, Srbija
jadranka.djordjevic@ei.sanu.ac.rs

Migracije in kulturna prežemanja: Slovenci v Srbiji

Migracije – izraz, ki obsega in povzema cel spekter družbenih pojavov. Ko govorimo o migracijah, se neizogibno pojavljajo vprašanja, ki se začenjajo z: »kdo, kje, kako, zakaj, kdaj ...« oziroma vprašanja glede vzrokov in posledic migracij in migracijskih gibanj. V tem kontekstu se zagotovo pojavi tudi vprašanje njihovega trajanja. Razlogi, ki ljudi napeljejo k migracijam, so številni, razvrstiti jih je mogoče v več kategorij in glede na različne kriterije. Migracije so lahko izraz svobodne volje posameznika, lahko pa jih izzovejo vojni dogodki (pregoni, internacije), ekonomska in politična situacija v državi ali regiji in podoba. Migracije lahko obravnavamo z različnih aspektov (posameznika, skupnosti, migracijske/emigracijske družbe itd.) in v različnih kontekstih (kulturnem, ekonomskem, političnem, v kontekstu odnosa družba–posameznik itd.). Prav tako so posledice migracij izredno pomemben in navdihujoč predmet obravnav. V tem smislu se zdi pomembno usmeriti pozornost na kulturna prežemanja, do katerih pride tako med samimi migracijami kot po njihovi zaustavitvi. Kulturna prežemanja je mogoče prepoznati ne le kot posledico, pač pa tudi kot rezultat migracije, hkrati pa kot reakcijo, ki nastane v korelaciji z njo. Omenjeni proces je mogoče opaziti na tako rekoč vseh področjih kulture – kot na individualni, tako tudi na ravni skupnosti.

Migracije iz Slovenije v Srbijo predstavljajo pomembno in aktualno temo. To nas je na poseben način spodbudilo, da se v tretji številki časopisa *Slovenika* posvetimo migracijskim tokovom, ki so potekali iz Slovenije v Srbijo. *Slovenika* je časopis, ki objavlja tekste in prispevke, ki se konkretno dotikajo vprašanj iz življenja in kulture pripadnikov slovenske narodne manjšine v Srbiji, kar je predstavljalo dodatno vzpodbudo

za odločitev, da v njem objavimo prispevke na temo migracij pripadnikov slovenske narodne skupnosti. Hkrati je bil naš namen, da prikažemo, kako se je odvijal proces kulturnega prežemanja in kakšne so bile njegove posledice – tako na področju kulture priseljencev kot kulture sprejemne družbe. Želenih ciljev ni bilo lahko izpeljati, prvenstveno iz razloga, da je bila tematika, ki predstavlja topos pričujoče številke *Slovenike*, do sedaj v interesnem centru le peščice raziskovalcev. To velja predvsem za znanstveni diskurz v Srbiji.

V tematski številki so predstavljeni prispevki, ki se – s kronološkega vidika – dotikajo predvsem tistih migracij, ki so potekale iz Slovenije v Srbijo v 20. stoletju. Izjemo v tem pogledu predstavlja članek Marte Stojić Mitrović: »Nekateri izzivi terenskega proučevanja neavtoriziranih migracij v etnologiji in antropologiji: multilokacijske etnografske raziskave«, ki se nanaša na sodobne migracije, in sicer migracije oseb brez ustreznih uradnih dovoljenj (tim. neavtorizirane migracije). Omenjeni tekst je v pričujočo tematsko številko uvrščen predvsem zato, ker bralcem predstavlja eno od raziskovalnih metod (tim. multilokacijsko raziskovanje), kot tudi dinamiko proučevanja migracij. Zaradi prikazovanja posameznih situacij, s katerimi se srečujejo raziskovalci na terenu, in njihovega pojasnjevanja je članek še posebej pomemben za razumevanje problematike, vezane na raziskavanje migracij.

Članek Dijane Lukić »*Drugega skoraj ne ostaja, ko zapustiti milo domovino in si drugje domovja iskati* ali kratek pregled migracijskih tokov Slovencev v Vojvodino« priča o prvih priseljevanjih Slovencev na območje današnje Srbije. Članek je zasnovan na empiričnem gradivu, ki ga je avtorica zbrala kot rezultat terenskega raziskovanja v Vojvodini, in predstavlja koristno sintezo podatkov, s pomočjo katerih je mogoče oblikovati splošno predstavo o migracijah Slovencev v Vojvodino vse do začetka 80-ih let preteklega stoletja. V tem pogledu se zdi posebej pomemben vidik povezave med kolonizacijo, agrarno reformo in migracijami.

Delovne migracije Slovencev v Srbijo, predvsem moškega prebivalstva, imajo poseben pomen in jih je mogoče obravnavati kot samostojno vrsto v okviru migracijskih tokov med Slovenijo in Srbijo. Slovenci so se naseljevali predvsem v tista srbska mesta, kjer je obstajala potreba po določenih strokovnih profilih oziroma strokah. Nekatere od teh migracij so glede na obdobje trajanja zavzele začasen karakter. Pri tem je treba omeniti, da se je navedena situacija spreminjala, oziroma da ni vedno obstajala potreba po zgolj enem določenem poklicu. Tako je mogoče glede na stroko, ki so ji priseljenci pripadali, slediti ekonomskemu in industrijskemu razvoju v družbi sprejema. Priseljevanje rudarjev v Vojvodino se zdi pri tem še posebej zanimivo, o čemer priča tudi članek »Slovenska polka na Fruški gori: slovenski rudarji v rudniku oglja v Vrdniku« avtorja Vojislava Martinova. Avtor nas seznanja z vzorci priseljevanja in z življenjem rudarjev v Vrdniku. Iz teksta je hkrati moč razbrati

tudi načine, na katere so se odvijala kulturna prežemanja in prepletanja med kulturo, ki so jo izvajali priseljenci (npr. glasba in ples), in kulturnimi praksami večinskega prebivalstva omenjenega kraja

Obdobje druge svetovne vojne je, ko gre za migracije, prepoznavno po izgnanstvih in pregonih, ali z eno besedo – po migracijah, ki jih je mogoče opredeliti kot prisilne. V tem kontekstu Gordana Petković v članku »Akcija reševanja otrok srbske in slovenske narodnosti iz taborišča Sárvár med drugo svetovno vojno« pripoveduje o pregonu Slovencev in njihovem ujetništvu v taborišču Sárvár. Poseben doprinos tega članka predstavlja opis akcije reševanja otrok iz ujetništva. Da bi prikazala pomen celotne akcije, avtorica opiše delovanje Otroške bolnice v Novem sadu in vlogo, ki jo je v vseh teh aktivnostih imela srbska pravoslavna cerkvena občina Bačke eparhije. Tematika, ki jo članek obravnava, med drugim ponuja vpogled v različne oblike humanosti in solidarnostni odnos med srbsko in slovensko etnijo na območju Bačke v drugi svetovni vojni. Članek »Odmev vojne travme: na dolgih progah med Mariborom in Kraljevim« avtorice Silvije Krejaković predstavlja svojevrsten uvod v problematiko z vojno izzvanih migracij, ki so se tekom druge svetovne vojne dogajale na teh območjih in se konkretno tičejo pregona slovenskega prebivalstva v Kraljevo in na območje današnje Srbije. Omenjeni tekst predstavlja poseben doprinos k problematiki ustvarjanja in ohranjanja vezi med prebivalci Maribora in Kraljeva. Pri tem je opazna vez med pojavom tim. bratenja med mesti, ki je prepoznavno predvsem v obdobju socializma ter nekdanje SFRJ, in na ta način izzvanih migracij.

Do sedaj smo govorili o migracijah, ki se nanašajo na gibanje prebivalstva. Kaj pa se ob selitvi ali po prihodu v družbo sprejema dogaja s predmeti, ki so jih ljudje uporabljali pred potovanjem? Ali se ti selijo skupaj s svojimi lastniki? Gre za izredno zanimivo tematiko, ki nam jo v svojem članku »Srbija v SEM-u, Slovenija v EM-u« poskuša približati Vesna Bižić-Omčikus. Avtorica bralce spoznava s posameznimi materialnimi predmeti, ki so jih priseljenci iz Slovenije uporabljali v vsakodnevnem življenju in so kasneje postali sestavni del zbirke Etnografskega muzeja v Beogradu. Hkrati tudi izvemo, da se v zbirkah Etnografskega muzeja v Ljubljani nahajajo predmeti, ki so bili v začetku in sredi 20. stoletja preneseni z območja Srbije. K nastanku te zbirke je v veliki meri prispeval tudi etnolog Niko Županič.

Na podlagi naslovov prispevkov, objavljenih v pričujoči številki *Slovenike*, je mogoče ugotoviti, da so migracijska gibanja slovenskega prebivalstva v Srbijo obravnavana z različnih aspektov in v različnih kontekstih. Članki kažejo na to, da so bile migracije Slovencev v Srbijo prisotne tako rekoč skozi celo 20. stoletje, s tem da njihova intenzivnost in obseg nista predstavljala konstante. To je povsem razumljivo, če imamo v mislih, da so bila ta (kot pravzaprav tudi vsaka druga) migracijska gibanja odvisna od sklopa okoliščin, oziroma da je na njih

istočasno vplivalo večje število faktorjev. Teme, s katerimi so se ukvarjali avtorji omenjenih raziskav, so obravnavane in analizirane z zgodovinske in etnološke perspektive ter se nanašajo predvsem na migracije iz Slovenije v Srbijo v preteklem stoletju.

Vsi članki skupaj predstavljajo pomemben doprinos k poznavanju in razumevanju problematike migracij prebivalstva Slovenije na območje Srbije. Ponujajo nam vpogled v migracijske tokove in hkrati puščajo dovolj prostora za poglobljena in razširjena raziskovanja ne le na tem mestu obravnavanih, pač pa tudi mnogih drugih tem, povezanih z migracijami v omenjenih prostorskih okvirih.

Sodobna migracijska gibanja slovenskega prebivalstva v Srbijo oziroma migracije, s katerimi se soočamo danes, prepoznavamo kot izredno aktualne in navdihujoče. Kljub temu so tudi te danes nezadostno raziskane. Ostaja upanje, da bomo v eni od prihodnjih številčk *Slovenike* imeli priložnost, da se spoznamo tudi z rezultati raziskav tovrstnih migracij.

Na koncu se želim zahvaliti vsem avtorjem za sodelovanje in trud, da bi s svojimi teksti prispevali k vidnosti in prepoznavnosti procesov, povezanih z migracijskimi tokovi Slovencev v Srbijo, tudi izven strogo znanstvenega diskurza. Velika hvaležnost gre predvsem glavni in odgovorni urednici časopisa *Slovenika*, kolegici Biljani Milenković-Vuković, tako za povabilo, da postanem urednica tematske številke, kot tudi za uporabne predloge, sugestije in podporo, ki mi jo je ob tem nudila. Hvaležna sem tudi recenzentom in vsem ostalim, ki so pomagali, da pričujoča številka *Slovenike* zagleda luč sveta.

Jadranka Đorđević Crnobrnja

Institute of Ethnography SASA

Belgrade, Serbia

jadranka.djordjevic@ei.sanu.ac.rs

Migrations and Cultural Interactions: Slovenians in Serbia

Migrations is a term that encompasses and encapsulates a whole range of social phenomena. As far as migrations are concerned, questions beginning with “who, where, how, why, when...” – i.e. questions concerning the causes and the consequences of migrations and migratory movements – inevitably arise. Another relevant issue is the duration of migrations. The reasons that make people migrate are numerous and they can be classified into several categories, based on multiple principles. Migrations may be an expression of the free will of an individual, but they may be caused by war events (persecutions, internment), the economic and political situation in a country or a region, or other similar reasons. Migrations can be analyzed from various standpoints (those of individuals, communities, societies, from the immigration/emigration perspective, etc.) and in different contexts (cultural, economic, political, in relationship between a society and individuals, etc.). The consequences of migrations are also very important and they inspire observation. In this regard, it is particularly important to draw attention to the cultural interactions caused by migrations, as well as those taking place after their termination. Cultural interactions may be observed not only as a consequence but also as a result of migrations. They can also be analyzed as a reaction correlated with migrations. This process may be observed in all spheres of culture – both at the individual and community levels.

The migrations from Slovenia to Serbia are an important and topical issue. This has, in its way, encouraged us to discuss the migrations

from Slovenia to Serbia in the third issue of *Slovenika*. The journal publishes papers and other contributions that specifically deal with issues related to the life and culture of the members of the Slovenian national minority in Serbia. This has been an additional motivation to publish articles discussing the migrations of the members of the Slovenian national community. We have also intended to trace the process of cultural interactions and show its consequences – both for the culture of the immigrants and the culture of the receiving society. The specified aims have not been easy to achieve primarily because only a negligible number of researchers have so far focused on the main topic of *Slovenika*'s current issue. This particularly applies to the scholarly discourse in Serbia.

The thematic section presents papers that, in terms of chronology, primarily cover the 20th-century migrations from Slovenia to Serbia. The exception in this regard is the paper by Marta Stojić Mitrović *Some Challenges Associated with the Field Research of Unauthorized Migrations in Ethnology and Anthropology: Ethnographic Multilocation Research*, which deals with current migrations, namely with the persons who do not have appropriate administrative permits (the so-called unauthorized migrations). The paper is included in this thematic section primarily because it presents to the readership one of the research methods (the so-called multilocation research), as well as the dynamics of migration research. The presentation of particular situations encountered by researchers at the spot and their explanations make this article all the more relevant for the study of migration-related issues.

The first immigration wave of Slovenians to the territory of today's Serbia is covered in the article "*There is almost no other choice but to Leave the Beloved Fatherland and Seek for another Homeland*": a brief overview of the influx of Slovenian immigrants in Vojvodina, by Dijana Lukić. The study relies on the empirical materials collected by the author as a result of field research in Vojvodina. It offers an important synthesis of information and helps get a general idea of the immigration of Slovenians in Vojvodina until the early 1980s. In this respect, the analysis of the relationship in the context of colonization, agrarian reform and migrations is particularly important.

The labour immigration of Slovenians, primarily the male population, in Serbia is of particular importance, as it can be analyzed as a distinct type among migration currents between Slovenia and Serbia. Slovenians settled primarily in those towns in Serbia where there was a demand for certain professional profiles, i.e. for professional skills. In terms of duration, some of those migrations were temporary in character. In this context, it is noteworthy that the situation changed, as the demand was not limited to specific vocations. The vocations of immigrants enable us to trace the economic and industrial development of the receiving society. The settlement of miners in Vojvodina seems to be particularly

interesting in this respect, as evidenced by the paper *Slovenian Polka on Fruška Gora: Slovenian miners in the coal mine in Vrtnik*, by Vojislav Martinov. The author introduces us to the causes of immigration and the life of miners in Vrtnik. The paper also reveals the paths of interaction between the culture practiced by the immigrants (e.g. music and dance) and the cultural practices of the majority population in this region.

As far as migrations are concerned, the period of World War II is marked by refugees and persecution. In a word, it is marked by migrations that can be described as forced. In her paper *Action to Save Serbian and Slovenian Children from the Sárvár Camp in World War II*, Gordana Petković discusses the persecution of Slovenians and their detention in the Sárvár Camp. The special contribution of this paper lies in the description of the action aimed at rescuing children from captivity. In order to highlight the importance of the action, the paper also describes the work of the Children's Hospital in Novi Sad, as well as the role of Serbian Orthodox communities the Eparchy of Bačka in these activities. Among other things, the topic covered in this paper offers an insight into various forms of humaneness and solidarity between Serbian and Slovenian ethnic groups on the territory of Bačka during World War II. The paper *The Echoes of War Trauma: along the long train tracks between Maribor and Kraljevo*, by Silvija Krejaković, is an introduction to the issue of war-caused migrations that occurred in this region during World War II – namely the exile of Slovenians to Kraljevo and the territory of today's Serbia. This paper is a special contribution to the study of the ways in which relations between the inhabitants of Maribor and Kraljevo have been established and maintained. In this respect, this is an anticipation of the so-called twinning of towns, which is primarily typical of the period of socialism and the former SFRY and the migrations associated with this phenomenon.

We have so far discussed the migrations that have to do with population movements. What about objects used by people before undertaking a journey, while travelling and settling in the reception environment? Do they also migrate with their owners? This is a very interesting topic and Vesna Bižić-Omčikus seeks to bring it closer to us in the paper *Serbia in the SEM, Slovenia in the EM*. The author presents us some tangible objects used by immigrants from Slovenia in their everyday life which later became part of the collection of the Ethnographic Museum in Belgrade. At the same time, we find out that the collections of the Slovenian Ethnographic Museum in Ljubljana also include objects brought from the territory of Serbia in the early and mid-20th century. The ethnologist Niko Županič greatly contributed to the establishment of this collection.

The titles of the papers published in this issue of *Slovenika* suggest that migration waves of the Slovenian population towards Serbia are analyzed from diverse aspects and in various contexts. The papers reveal

that the migrations of Slovenians to Serbia were present throughout the 20th century, though their intensity and scope were not constant. This is understandable if we bear in mind that these movements, just like other migrations, depended on the circumstances, which means that cut they were simultaneously influenced by a number of factors. The topics discussed by the authors of the above-mentioned papers are observed and analyzed from historical and ethnological perspectives and they primarily focus on the migrations from Slovenia to Serbia in the 20th century.

All of the above-mentioned papers make a significant contribution to the study and understanding of the problems associated with the population migrations from Slovenia to the territory of Serbia. They offer an insight into migration currents and, at the same time, leave room for a more elaborate and more comprehensive study not only of the issues discussed in this context, but also of a number of other topics related to migrations within the specified spatial framework.

We find modern migrations of Slovenians to Serbia, i.e. the migrations we are witnessing today, very topical and inspiring. Nevertheless, they are still insufficiently explored. It remains to hope that one the next issues of *Slovenika* will offer us the opportunity to get acquainted with the results of the research into these migrations.

At this point, I would like to thank all of the authors for their cooperation and the effort to make the processes associated with the migrations of Slovenians to Serbia more visible and recognizable beyond a strictly scholarly discourse. I owe great gratitude to the Editor-in-Chief of the journal *Slovenika*, my colleague Biljana Milenković-Vuković, both for the invitation to be the editor of this thematic section and for her useful suggestions and support provided while preparing it. I would also like to express my gratitude to the reviewers, as well as to everyone who helped make this issue of *Slovenika* see the light of the day.

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Nародна библиотека Србије, Београд

008

SLOVENIKA : časopis za kulturu, nauku i obrazovanje =
časopis za kulturo, znanost in izobraževanje / glavni i odgovorni
urednici Maja Đukanović, Biljana Milenković-Vuković. -
[Štampano izd.]- 2015, br. 1- . - Beograd : Univerzitet u Beogradu,
Filološki fakultet : Nacionalni savet slovenačke nacionalne manjine,
2015- (Beograd : SGC).- 24 cm

Godišnje. - Tekst na srp., engl. i sloven. jeziku. - Drugo izdanje na
drugom medijumu: Slovenika (Online) = ISSN 2466-2852
ISSN 2466-555X = Slovenika (Štampano izd.)
COBISS.SR-ID 228313612